

CÍMLEÍRÁS- ÉS HIVATKOZÁSTECHNIKAI SZABÁLYZAT

Módszerünk lényege az egy hivatkozás = vesszőkkel tagolt egy mondat. Pontot csak a mondat végére, illetve rövidítések után tehetünk (például kiad., szerk., bev.). Ezt a hivatkozási és jegyzetelési gyakorlatot követi az Irodalomtörténeti Közlemények (ItK), az Irodalomtörténet (It) és az Irodalomismeret (Iris), s erre törekedett bibliográfiai hivatkozásaiban az Új Magyar Irodalmi Lexikon (ÚMIL). Természetesen az egyes kézikönyvek, folyóiratok, kiadók cíMLEÍRÁSI gyakorlata a hasonló alapelvekre törekvés mellett is különbözhet az apróbb részletekben. CíMLEÍRÁSI javaslatunk nem merev, dogmatikus szabályzat, csupán követésre ajánlott, jól használható minta. Bármely hivatkozási rendszert válasszunk azonban munkánk során, az áttekinthetőség és következetesség elengedhetetlen követelmény.

1. EGY SZERZŐ ÖNÁLLÓ MŰVE

GERÉZDI Rabán, *A magyar világi líra kezdetei*, Bp., 1962, 213–265 (Irodalomtörténeti Könyvtár, 7).
NÉMETH G. Béla, *A magyar irodalomkritikai gondolkodás a pozitívizmus korában. A kiegyezéstől a századfordulóig*, Bp., 1981, 356–373 (Irodalomtudomány és Kritika).

A szerző vezetéknéve (családneve) kiskapitális („kapitälchen”, „small caps”) szedésű (megengedhető a verzál, vagyis a NAGYBETŰ is). (A magyar szerzők nemesi, vagy származási helyre utaló előneve nem része a családnévnek; például Gyarmati BALASSI Bálint, Árva BETHLEN Kata). A szerzők névelemeinek (elő-, család-, keresztnév stb.) sorrendje a címlapon lévő sorrenddel egyezik meg. Külföldi szerző esetében tehát a keresztnév (-nevek) áll(nak) elől. A szerző neve után akkor nincs vessző, ha a név genitívusban szerepel, például ZRÍNYI Miklós *Összes művei*, HORATII *Opera omnia*.

A mű címe *kurzív*, a végén vessző áll (akkor is, ha a műnek alcíme van, s ezért a címen belül pontot alkalmaztunk). A kis- és nagybetű használatában az adott nyelv helyesírásához igazodunk. A kiadás helye megadásakor legjobb, ha a címlapon olvasható alakot tüntetjük föl, de megengedhető a szokásos magyar név alak használata is (Bécs/Vienna/Wien). Régi kiadású könyvek esetében megtartható az impresszum toldalékolt, locativusi alakja (például Béchben, Viennae). Ha a kiadás helye Budapest, azt Bp.-vel rövidítjük. A kiadás helye után vessző áll. A könyvkiadó nevének feltüntetése nem kötelező. A kiadó neve a megjelenési hely és a kiadás éve közé kerül. A kiadó neve mellett az értelemszerű „Kiadó” névelem elhagyható: Bp., Balassi, 1998.

A lapszámok után nem kell rövidítés (például p., l., o., old.). A lapszámok nem rövidítendőek (például 154–56), azokat ki kell írni: 154–156. Több lapszámot vesszők választanak el egymástól (például 154–156, 159, 203, 601). Ha a lapszám után a kiadványsorozat feltüntetése következik (zárójelben, a lényeges szavak nagybetűvel kezdve), a lapszám után nem kell pont (azt csak a sorozat kötetszámát követő befejező zárójel után tesszük ki). Figyelem: a tól–ig értelemben (például lapszámok között) álló ún. nyakötőjel azonos a gondolatjellel (billentyűvel alt+0150). A szavak elválasztására szolgáló elválasztójel fele hosszúságú. Írógéppel két elválasztójellel jelöljük a gondolatjelet (nyakötőjelet): –. A közbevetést elválasztó gondolatjel előtt és után üres leütés (space) áll – kivéve, ha vessző kerül utána –, a kötőjel ezzel szemben tapad. Ha egy könyv teljes terjedelmére hivatkozunk, semmilyen lapszám nem kell, például HORVÁTH János, *Tanulmányok*, Bp., 1956.

2. TÖBB SZERZŐ KÖZÖS MŰVE

KLANICZAY Tibor, SZAUDER József, SZABOLCSI Miklós, *Kis magyar irodalomtörténet*, Bp., 1961, 93–97.
BÁN Imre, JULOW Viktor, *Debreceni diákirodalom a felvilágosodás korában*, Bp., 1964, 20–40.
Nemzeti örökségünk. A „Kulturális és történelmi emlékeink feltárása és kiadása” című kutatási program tevékenységének összefoglalása, [...] összeáll. KLANICZAY Tibor, PETNEKI Áron, bibliográfia SCHULTZ Katalin, Bp., Arbor Kiadó, 1992, 31–50.

A szerzők a címlap szerinti helyen és sorrendben következnek, a túl hosszú cím rövidíthető. Maximum három szerzőt tüntetünk fel, ennél több szerző esetén a cíMLEÍRÁS a mű címével kezdődik.

3. TÖBBSZERZŐS TANULMÁNYKÖTET

A *régi magyar vers*, szerk. KOMLOVSZKI Tibor, Bp., 1979, 101–107 (Memoria Saeculorum Hungariae, 3).
Száz nagyon fontos vers. *Versek és versmagyarázatok*, szerzők ALEXA Károly, ANGYALOSI Gergely, BÁRDOS László stb., Bp., Lord Kiadó, 1995, 200–231.

A „szerkesztette” szerk. rövidítése helyett idegen nyelvű kötetben ed. (latin, olasz, angol), éd. (francia), Hrsg. (német) rövidítés áll. Több szerkesztővel bíró angol nyelvű könyvek idézésekor az ed. helyett a többes számot jelző eds. A szerkesztő nevét nem lehet szerzőként a címléírás élére tenni. Második példánkából hiányzik a szerkesztő neve, ezért utalunk a szerzőkre. Ez azonban nem kötelező.

4. SZÖVEGKIADÁSOK

APÁCZAI CSERE János, *Magyar encyclopaedia*, kiad. és bev. BÁN Imre, jegyzetek GYENIS Vilmos, Bp., 1959, 87–93 (Magyar Klasszikusok).
TÓTFALUSI KIS Miklós *Mentsége*, JAKÓ Zsigmond szövegkiadásának felhasználásával kiad. HAIMAN György, SZELESTEI N. László, bev. HAIMAN György, Bp., 1987, 71–89.
Római szerzők 17. századi magyar fordításai, szerk. KECSKEMÉTI Gábor, kiad. BARTÓK István, BORZSÁK István, ERDÉLYI Lujza, előszó HAVAS László, utószó KECSKEMÉTI Gábor, Bp., Balassi Kiadó, 1993, 7–32 (Régi Magyar Próza Emlékek, 10).
ZRÍNYI Miklós, *Szigeti veszedelem. Az török áfium ellen való orvosság*, kiad. és utószó KOVÁCS Sándor Iván, KULCSÁR Péter, Bp., Európa Könyvkiadó, 1994, 20–50 (Európa Diákkönyvtár).

A sajtó alá rendezés többféleképpen megnevezhető munkáját lehetőleg kiad. rövidítéssel jelezzük, jóllehet – főként több közreműködő esetén (akik közül egy munkafolyamat végzőiként maximum hármat sorolunk fel) – nem könnyű elkerülni a különféle szövegkiadási fogalmak feltüntetését. Az idézett Tótfalusi-kiadás például így részletez: „szerk., a bev. tanulmányt írta és a jegyzeteket összeállította H. Gy., a szöveget Sz. N. L. gondozta”.

5. TÖBBKÖTETES MŰVEK

FALUDI Ferenc *Prózai művei*, I, kiad. VÖRÖS Imre, URAY Piroska, Bp., 1991, 108–113 (Régi Magyar Próza Emlékek, 8/1).
Ha ugyanezen kiadás mindkét kötetét egészében idézzük: FALUDI Ferenc *Prózai művei*, I–II, kiad. VÖRÖS Imre, URAY Piroska, Bp., 1991 (Régi Magyar Próza Emlékek, 8/1–2).

A kötettség római számokkal (k., köt., r., vol., Bd. stb. jelzés nélkül) a cím után kerül, de ez már nem kurzív, utána természetesen vessző következik. Ha egyes kötetek különböző években jelentek meg: BALASSI Bálint *Összes művei*, I–II, Bp., 1951, 1955. A kötettségnek a címléírason belüli különböző pozíciójú elhelyezése helyett a kötetsszámot mindig a cím után tesszük, s azt értelemszerűen mindig azok az adatok követik, amelyek csak az illető kötetre vonatkoznak, rendezte legyen sajtó alá azt a kötetet bárki. Például ARANY János, *Prózai művek*, 1, kiad. KERESZTURY Mária, Bp., 1962 (Arany János Összes Művei, X); ARANY János, *Prózai művek*, 2, kiad. NÉMETH G. Béla, Bp., 1968 (Arany János Összes Művei, XI).

Itt kell megjegyeznünk: ha mereven alkalmazzuk a sorozatjelzés technikáját (vö. az 1. ponttal), ily módon elvész, hogy ki a szerkesztője a kritikai kiadásnak. Elfogadhatónak látjuk ezért ezt a megoldást is: ARANY János Összes művei, szerk. KERESZTURY Dezső, XI, *Prózai művek* 2, kiad. NÉMETH G. Béla, Bp., 1968.

A gyakorlati címléírás következőképpen ne kövesse dogmatikusan a nemzeti könyvtárak katalóguscéduláinak szabványait, csak a főbb elemeket; és a világosságot tartsa szem előtt.

6. TANULMÁNYKÖTETBEN MEGJELENT MŰVEK

BÁN Imre, *Apáczai Csere János doktori értekezése* = B. I., *Eszmék és stílusok*, Bp., 1976, 203–214.

LUKÁCSY Sándor, *Isten gyertyácskái. Metaforák a régi magyar prédikációkban* = L. S., *Isten gyertyácskái*, Pécs, Jelenkor Kiadó, 1994, 115–160, 372–378.

SZABÓ Magda, *A legutolsó bordal: A vén cigány* = Sz. M., *A lepke logikája. Színképelemzés: Vörösmarty-költemények*, Bp., Argumentum, 1996, 179–199.

A szerző és írásának címe után = (egyenlőségjel) következik, és nem *in* vagy *lásd*, az egyenlőségjelet pedig a szerző nevének kezdőbetűi követik, aztán természetesen vessző, kurzív cím stb. Ha több szerző tanulmányaiból összeállított kötetbeli írásra hivatkozunk, annak kurzív címe követi az egyenlőségjelet, például S. LAUTER Éva, *Főúri kertek és reprezentáció a 17. században* = *Európa híres kertje. Történeti ökológiai tanulmányok Magyarországról*, szerk. R. VÁRKONYI Ágnes, KÓSA László, Bp., Orfeusz Könyvkiadó, 1993, 87–104.

7. FOLYÓIRAT-, HETI- ÉS NAPILAPBELI PUBLIKÁCIÓK

KOVÁCS Sándor Iván, *Még egy író Bessenyei: Bessenyei Anna*, It, 1996, 93–113.

BEKE József, *Adalékok Zrínyi szavainak magyarázatához*, Iris, 1996/1–2., 67–70.

KAMOCSEY Ildikó, *A magyar realizmus bölcsőhelye: Rodostó. Fikcióesszé*, ÉI, 1987. márc. 20., 14.

SZAUER József, *Mikes Kelemen. Halálának 200. évfordulóján*, Nszab, 1961. okt. 1., 13.

Évfolyamonként folyamatosan lapszámozott folyóiratok füzetszámait (például It, ItK) nem adjuk meg. (A folyóiratok, lapok címrövidítéseit lásd a *Bibliográfiai kézikönyvben*.) Füzetenként lapszámozott folyóiratokra úgy kell hivatkozni, hogy az évfolyam után törésjelet teszünk, kiírjuk a füzetszámot, s a pont és vessző után következik a lapszám. Lásd példánkat: Iris, 1996/1–2., 67–70.

A folyóirat rövidített s nem kurzivált címe után is mindig vessző teendő, nem *in* és nem egyenlőségjel. Ha a folyóirat lapszámozása félévenként újrakezdődik, a félévnyi egységet római számmal jelöljük, utána vessző, lapszám. Például MCSill, 1943, II, 135–137. Heti- és napilap esetében nem a lap és az újság számát, hanem a megjelenési dátumot tüntetjük fel, majd lapszámot adunk: Magyar Nemzet, 1967, március 20, 3.

A HIVATKOZÁSOKBAN ALKALMAZOTT RÖVIDÍTÉSEK ÉS UTALÁSOK

Ugyanazon szerzőre, ha egymás utáni lábjegyzetekben említjük műveit, úgy hivatkozunk, hogy nem ismételjük a nevét, hanem Uő. (Ugyanő) rövidítéssel utalunk rá. Az Uő. rövidítést vessző, majd a cím követi (mert szerzőt jelöl, s a szerző után vesszőt teszünk).

Ha az előzőleg említett műre (műcímre) utalunk, azt kurzív Uo. rövidítéssel tesszük (mert a műcím kurzívval szedendő, s utána vesszőt teszünk). (Ha a közlő folyóíratra, lapra történik utalás, az Uo. antikva.)

Ugyanez a helyzet az *I. m.* (idézett mű.) esetében, hiszen az is címet jelöl. Használható még az *id. kiad.* (idézett kiadás), a latin *cfr.* (confer) megfelelője: a *vö.* (vesd össze) rövidítés vagy a *lásd* utalás. (Ezt ne rövidítsük *I.-lel*, *Id.-dal*, hiszen csak négy betűhelyet vesz el.)

Egy könyv 2., 3. stb. kiadását nem 2. kiad., 3. kiad. stb. jelöléssel adjuk meg, hanem a kiadási év száma fölötti kis indexszámmal. Például: HORVÁTH János, *A reformáció jegyében*, Bp., 1957²; KLANICZAY Tibor, *Zrínyi Miklós*, Bp., 1964².

FORRÁS:

Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalomból II. rész, szerk., KOVÁCS SÁNDOR Iván, Bp., Osiris Kiadó, 2000, 868–870. (Vagy elektronikus formában letölthető a BÖLCSESZETTUDOMÁNYI INFORMATIKAI ÖNÁLLÓ PROGRAM portáljáról: <http://magyar-irodalom.elte.hu/biop/index.html>)
